

NOTISER

ATT VAKNA PÅ MORGONEN

Länge hade jag för vana att gå tidigt till sängs. Och länge trodde jag också, morgonen därpå, att det faktiskt var jag som gick till sängs kvällen innan. Nu är jag inte lika säker på den saken.

När jag vaknar på morgonen brukar jag normalt känna igen mig i omgivningarna. Det jag ser omkring mig, och det jag tror mig veta om mig själv, stämmer väl överens med vad jag minns. Sängen är min säng och rummet är mitt rum. Kläderna som ligger slängda på närmaste stol är mina kläder. Såvitt jag minns och kan bedöma.

Men vem vet? Filosofer, som t.ex. den berömda Derek Parfit, har ju tänkt sig att mina minnen och åsikter med hypermodern teknik kan kopieras i olika kroppar, dvs. hos flera olika personer, som sedan lever helt olika liv. Är jag identisk med allihop? Eller med bara en? Eller ens med någon?

Man kunde tro att frågan är vem, om någon, som vaknar i min säng. Men så enkelt är det inte. Vi kan lätt tänka oss att mina kopior vaknar i olika sängar och i olika rum, men att deras minnen har korrigerats så, att alla tycker sig vakna just där de gick och lade sig. Då tycker alla som jag, och vi är alla i samma position.

Här invänder förstås vän av ordning att högst en av oss faktiskt ligger i just den säng där jag somnade in. Man kunde tycka att om det finns en sådan person, så är han jag. Men jag vet ju inte att det verkligen finns en sådan person. Och även om han finns, så vet jag inte om jag är han.

Det här kan kanske låta lite spekulativt. Än så länge har vi ju inte tillgång till den teknik som krävs för att kopiera personer. Men resonemanget tycks ändå visa att man mycket väl kan vakna på morgonen med ett psyke som liknar det någon hade kvällen innan, utan att vara identisk med denne någon. Att man har de rätta minnena är ingen garanti för att man alls fanns dagen innan.

Och omvänt. När man går till sängs har man ingen garanti för att man finns nästa dag, även om det då finns en person som vaknar i just den sängen och som av vänner och bekanta uppfattas som, och som säger sig vara, den person vars vänner och bekanta de är.

LARS BERGSTRÖM

LUGNS LYDNADSPARADOX

Kristina Lugn (1948–2020) skrev i *Hejdå, ha det så bra!* (Albert Bonniers förlag 2003):

Till min dotter säger jag:
 Var stridbar och lugn.
 Förhärda dig.
 Läs alltid hela boken.
 Följ tanken till en punkt utan återvändo.
 Rekylen
 kommer att döda honom.
 Lyd aldrig din mor.

HUR MÅNGA NAMN FINNS DET?

Man skulle kunna tro att antalet namn är begränsat. Hur skulle det annars se ut? Denna tanke kan dock ifrågasättas. Tänk till exempel på namnet "Judith Butler", som ju är ett namn på en filosof: Judith Butler. Även Judith Butlers namn verkar ha ett namn: ""Judith Butler"". Och även detta namn (dvs. ""Judith Butler"") verkar ha ett namn: """"Judith Butler"""". Och så vidare.

Är det möjligt för ett namn att vara ett namn på sig självt? Kanske det. De flesta namn – inklusive "Judith Butler" och ""Judith Butler"" – verkar dock ha namn – så som ""Judith Butler"" respektive """"Judith Butler"""" – som inte är de namn de är namn på. Därför finns det nog ganska många namn.

ULVAEUS UTFÄSTELSE

Björn Ulvaeus skriver (*SvD* 25/5-20): "[S]å länge jag lever kommer jag aldrig att påstå att något jag tror på är sant." Som detta uttalande självt exemplifierar, så verkar inte Ulvaeus dra sig för att påstå sådant som han tror på. Varför han däremot är så obenägen att påstå att något han tror på är sant är svårt att förstå – särskilt i ljuset av principen att det är sant att p om och endast om p. Är det kanske så att Ulvaeus så länge han lever (och rimligen även därefter) inte kommer att godta den principen?

RELIGION

Joel Halldorf skriver (*Expressen* 25/5-20): "I grund och botten är alla religiösa: vi tror på saker som inte kan bevisas i laboratorier." Borde religionsundervisningen ta detta i beaktande och bredda sitt fokus till att även innefatta exempelvis matematik, logik, didaktik, geografi, juridik och lingvistik?

OXFORD PÅ SEXTIOTALET

För sextio år sedan, på sommaren 1962, lyssnade jag på en föreläsning av den framstående filosofen Paul Grice i Oxford. Grice talade om problemet om hur man ska skilja mellan positiva och negativa påståenden. Jag begrep i stort sett ingenting. Hur är det t.ex. med påståendet att Donald Trump är otrevlig. Är det ett positivt påstående om att Trump har en viss egenskap, otrevlighet. Eller är det ett negativt påstående om att han inte har en viss egenskap, trevlighet? Jag vet fortfarande inte vad svaret är, eller varför det är viktigt. Och jag var för blyg för att be Grice förklara lite tydligare.

Grice kämpade med denna fråga vid den svarta tavlan. Han skrev och suddade. Förkastade det ena förslaget efter det andra. Hela tiden mumlande med ryggen mot åhörarna. Vi åhörare var för övrigt väldigt få, bara två eller tre.

Många år senare kom jag att berätta detta för Robert Nozick. Då visade det sig att han hade precis samma minnesbild. Han hade också lyssnat på Grice i början av sextiotalet. Och just om detta problem. Kanske var det så att Nozick och jag i själva verket var de enda åhörarna vid ett och samma tillfälle?

Bortsett från detta hade jag tidigare bara kommit i kontakt med Grice genom att jag läst en artikel han skrivit om bland annat pragmatisk implikation, något som jag sedan berörde i en festskrift till Anders Wedbergs femtioårsdag 1963. Men Grice var en väldigt vänlig och sympatisk person. Trots att jag var en fullständigt okänd filosofstudent från Sverige bjöd han hem mig – men däremot inte den andre åhöraren, som tycktes vara amerikan och eventuellt hette Nozick – på middag efter sin föreläsning. Det enda jag minns från den middagen är att även Carl Hempels fru var närvarande och att hon kallade sin frånvarande man för Peter. Dessutom framgick det att Grice var en entusiastisk cricket-spelare. Det här var alltså innan han emigrerade till USA och blev stjärna

på University of California i Berkeley. Där kunde han knappast spela cricket. Kanske övergick han till baseboll?

I både cricket och baseboll gäller det ju att inte bli utstraffad. Man kan undra om domarens påstående att en spelare inte är utstraffad är positivt eller negativt. En representant för sextiotalets Oxfordfilosofi borde förstås kunna besvara den frågan. Eller är det rentav en evig fråga.

LARS BERGSTRÖM

SKRIVHJÄLP

I Sarah Bakewells bok *Existentialisterna: En historia om frihet, varat och aprikoscocktails* (Bonniers 2017) berättas om hur Martin Heideggers bror Fritz bistod i arbetet:

[Fritz] skrev flitigt ut broderns skrivelser på maskin, en stor hjälp för en filosof som kände sig obekvämt med skrivmaskiner. (Heidegger tyckte att de ”rycker bort skrivandet från handens väsensområde”.) Under tiden kunde Fritz mildt föreslå ändringar. Varför inte skriva kortare meningar? Borde inte varje mening uttrycka en enda klar tanke? Något svar från hans bror finns inte dokumenterat.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Lars Bergström är professor emeritus i praktisk filosofi vid Stockholms universitet, Lorenzo Casini är forskare i teoretisk filosofi vid Uppsala universitet, Arne Jarrick är professor emeritus i historia vid Stockholms universitet, Kasper Kristensen är doktorand i teoretisk filosofi vid Uppsala universitet, Anna-Sofia Maurin är professor i teoretisk filosofi vid Göteborgs universitet, Martin Peterson är professor i filosofi vid Texas A&M University, Folke Tersman är professor i praktisk filosofi vid Uppsala universitet och Torbjörn Tännsjö är professor emeritus i praktisk filosofi vid Stockholms universitet.